

POSTANOWIENIE

Dnia 24 czerwca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marcin Krajewski (przewodniczący)

SSN Joanna Misztal-Konecka (sprawozdawca)

SSN Ewa Stefańska

w sprawie z powództwa Spółdzielni Mieszkaniowej "K." w W.
przeciwko Miastu W. o ustalenie wysokości opłaty rocznej za użytkowanie
wieczyste,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 24 czerwca 2021 r.,
zażalenia strony pozwanej na wyrok Sądu Okręgowego w W.
z dnia 10 grudnia 2020 r., sygn. akt XXVII Ca (...),

**oddala zażalenie, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania zażaleniowego Sądowi wydającemu orzeczenie
kończące postępowanie.**

UZASADNIENIE

1. Wyrokiem z 10 grudnia 2020 r. Sąd Okręgowy w W., w sprawie z powództwa Spółdzielni Mieszkaniowej „K.” w W. przeciwko Miastu W. o ustalenie wysokości opłaty rocznej za użytkowanie wieczyste, uchylił na skutek apelacji obu stron wyrok Sądu Rejonowego w W. z 27 lipca 2018 r., pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego sądowi pierwszej instancji.

Sąd Okręgowy wskazał, że w toku postępowania powódka podnosiła, iż powstała wskutek podziału Spółdzielni Mieszkaniowej „M.” w W., a ta uzyskała prawo użytkowania wieczystego gruntów na podstawie umów, w których udzielono 50% bonifikaty od opłat rocznych. Twierdziła, że skoro jest następcą prawnym podzielonej Spółdzielni Mieszkaniowej „M.”, to przejęte od niej grunty znajdujące się obecnie w użytkowaniu wieczystym są objęte 50% bonifikatą, która powinna zostać uwzględniona przy ustalaniu wysokości zaktualizowanej opłaty rocznej.

W ocenie Sądu drugiej instancji Sąd Rejonowy nie trafnie przyjął, że w sprawie o aktualizację opłaty za użytkowanie wieczyste sąd nie jest uprawniony do ustalenia, czy użytkownikowi wieczystemu przysługuje prawo do bonifikaty oraz nie trafnie ograniczył swoją kognicję wyłącznie do ustalenia prawidłowości dokonanego wypowiedzenia co do zasady i wysokości, a w konsekwencji do ustalenia aktualnej opłaty w całości, wskazując, że rzeczą właściwych organów jest następnie modyfikowanie tej opłaty.

Zdaniem Sądu Okręgowego, wbrew stanowisku Sądu Rejonowego, kwestia przysługiwania bonifikaty jest objęta kognicją sądu. Mimo że postępowanie dotyczy oceny zasadności dokonania aktualizacji opłaty rocznej ze względu na zmianę wartości nieruchomości, to rozstrzygnięcie sądu ustalające wysokość tej opłaty ma charakter kształtujący, w związku z czym powinno definitywnie określać kwotę przypadającą do zapłaty przez użytkownika wieczystego, nie pozostawiając tego w gestii właściciela gruntu. Sąd Rejonowy niezasadnie oddalił zatem wniosek powódki o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego geodety celem ustalenia, czy nieruchomość objęta niniejszym postępowaniem stanowiła przedmiot umów o oddanie w użytkowanie wieczyste, w których przewidziano bonifikatę od opłaty rocznej, zawartych przez poprzednika prawnego strony powodowej - Spółdzielnię Mieszkaniową „M.”. W związku z powyższym Sąd Rejonowy dokonał oceny prawnej powództwa bez oparcia jej o właściwie ustaloną podstawę faktyczną. Według Sądu Okręgowego konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w celu poczynienia po raz pierwszy kluczowych ustaleń istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy uzasadniała uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie mu sprawy do ponownego rozpoznania (art. 386 § 4 k.p.c.).

2. Na powyższy wyrok zażalenie złożyła strona pozwana, wskazując na naruszenie art. 386 § 1, 4 i 6 k.p.c. Wniosła o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

3. Rozpoznając przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażalenie na kasatoryjne orzeczenie sądu drugiej instancji, Sąd Najwyższy bada jedynie, czy sąd ten prawidłowo zastosował art. 386 § 2 lub 4 k.p.c. Zgodnie z tymi przepisami, sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w przypadku nieważności postępowania (§ 2), nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy zachodzi konieczność przeprowadzenia przez ten sąd postępowania dowodowego w całości (§ 4).

Zażalenie na orzeczenie kasatoryjne służy przeprowadzeniu kontroli, czy orzeczenie zostało prawidłowo oparte na jednej z wymienionych przesłanek, a zatem, czy powołana przez sąd odwoławczy przyczyna uchylenia odpowiada ustawowej podstawie. Przedmiotem badania przy rozpoznaniu zażalenia jest istnienie procesowych podstaw wydania przez sąd drugiej instancji wyroku (postanowienia) kasatoryjnego, zamiast merytorycznego zakończenia sprawy. Przedmiotem oceny Sądu Najwyższego jest ewentualny błąd sądu odwoławczego przy kwalifikowaniu określonej sytuacji procesowej jako odpowiadającej powołanej przez ten sąd podstawie orzeczenia kasatoryjnego (postanowienia Sądu Najwyższego: z 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013/3/41; z 14 marca 2019 r., IV CZ 94/18), stąd w zależności od wyniku tej oceny Sąd Najwyższy albo oddala zażalenie, albo uchyla zaskarżony wyrok lub postanowienie (postanowienia Sądu Najwyższego: z 19 grudnia 2012 r., II CZ 141/12; z 6 sierpnia 2014 r., I CZ 48/14; z 22 lutego 2018 r., I CZ 22/18; z 28 marca 2018 r., V CZ 18/18).

4. Zażalenie strony pozwanej nie zasługuje na uwzględnienie, pomimo tego, że w istocie Sąd Okręgowy nie wskazał precyzyjnie, która z wymienionych wyżej przesłanek z art. 386 § 2 lub 4 k.p.c. uzasadniała uchylenie orzeczenia sądu pierwszej instancji.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że zgodnie z art. 386 § 4 k.p.c. poza wypadkami przewidzianymi w § 2 i 3 tego przepisu sąd drugiej instancji

może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Rozstrzygnięcie o uchyleniu wyroku i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania następuje w razie stwierdzenia takich wad orzeczenia lub postępowania w postępowaniu sądu pierwszej instancji, których sąd drugiej instancji nie powinien sam usuwać, wydając wyrok reformatoryjny. Oznacza to, że sąd drugiej instancji powinien dokonać zmiany orzeczenia sądu pierwszej instancji, a jedynie - w razie wystąpienia przesłanek powołanych w art. 386 § 2 lub § 4 k.p.c. - uchylić wyrok i przekazać sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Prowadzenie przez sąd drugiej instancji uzupełniającego postępowania dowodowego i orzekanie reformatoryjne powinno zatem stanowić regułę, albowiem przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania znacznie przedłuża czas postępowania dowodowego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 6 marca 2018 r., II UZ 118/17; z 21 lutego 2018 r., III PZ 15/17; z 29 października 2020 r., III PZ 6/20).

Co do zasady więc w systemie apelacji pełnej wszelkie nieprawidłowości dotyczące naruszeń prawa materialnego czy procesowego, poza wskazanymi w art. 386 § 2 i art. 386 § 4 k.p.c., powinny być załatwiane bezpośrednio w postępowaniu apelacyjnym. Przewidziana w art. 386 § 4 k.p.c. przesłanka w postaci nierozpoznania może jednak wystąpić również w sytuacji, gdy sąd pierwszej instancji oparł orzeczenie o określoną koncepcję prawną, która okazała się wadliwa. O wystąpieniu tej przesłanki można mówić zwłaszcza, jeżeli skutek przyjęcia uznanej za błędną koncepcji sąd pierwszej instancji nie poczynił kluczowych dla rozstrzygnięcia sprawy ustaleń faktycznych, a w konsekwencji w sprawie zachodzi potrzeba poczynienia po raz pierwszy niezbędnych ustaleń faktycznych na etapie postępowania przed sądem drugiej instancji. Przenoszenie w takiej sytuacji procesowej ciężaru konstruowania podstawy faktycznej rozstrzygnięcia do sądu drugiej instancji wypaczałoby sens dwuinstancyjnego postępowania sądowego zagwarantowanego stronom w art. 176 ust. 1 Konstytucji RP (postanowienia Sądu Najwyższego: z 20 lipca 2006 r., V CSK 140/06; z 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12,

OSNC 2013/5/68; z 13 listopada 2014 r., V CZ 73/14; z 26 marca 2015 r., V CZ 7/15; z 7 października 2015 r., I CZ 68/15; z 12 stycznia 2021 r., I CZ 86/20).

Sąd Okręgowy trafnie odczytał sytuację procesową występującą w niniejszej sprawie. Skoro bowiem – wbrew koncepcji Sądu Rejonowego – doszedł do przekonania, że w toku postępowania należało ustalić, czy 50% bonifikata przyznana w umowach o oddanie nieruchomości w użytkowanie wieczyste poprzednikowi prawnemu powódki dotyczyła także gruntów objętych postępowaniem, a jeżeli tak - przesądzić, czy zachowuje ona swoją skuteczność, a sąd pierwszej instancji nie podjął żadnych czynności mających na celu dokonania ustaleń faktycznych w tym kierunku oraz oddalił wniosek dowodowy powódki, to zachodziła potrzeba poczynienia po raz pierwszy niezbędnych ustaleń faktycznych. Sąd Rejonowy wadliwie określił zatem istotę niniejszej sprawy, która sprowadza się do wiążącego określenia obciążającej wieczystego użytkownika opłaty rocznej, a odmawiając zbadania zasadności twierdzeń o przysługiwaniu wieczystemu użytkownikowi prawa do bonifikaty – uchylił się od rozpoznania istoty sprawy. Z tego względu orzeczenie kasatoryjne uznać należy za prawidłowe.

5. Jak już wyjaśniono wyżej, kontrola w toku rozpoznawania zażalenia do Sądu Najwyższego na orzeczenie sądu drugiej instancji uchylające zaskarżony apelacją wyrok i przekazujące sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania (art. 394¹ § 1¹ k.p.c.) ogranicza się do sprawdzenia istnienia wskazanej przez sąd odwoławczy podstawy wydania orzeczenia kasatoryjnego, tj. istnienia - w przypadkach, których dotyczy art. 386 § 4 k.p.c. - nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji lub konieczności przeprowadzenia w sprawie postępowania dowodowego w całości. W związku z powyższym nie podlegają analizie Sądu Najwyższego podniesione przez skarżącą w zażaleniu kwestie dopuszczalności obejmowania kognicją sądu w postępowaniu o ustalenie opłaty z tytułu użytkowania wieczystego także określenia prawa do bonifikaty i jej wysokości. Poza oceną Sądu Najwyższego dokonywaną w ramach rozpoznawania zażalenia, o którym mowa w art. 394¹ § 1¹ k.p.c., pozostaje prawidłowość stanowiska sądu drugiej instancji co do meritum sprawy (postanowienia Sądu Najwyższego: z 27 sierpnia 2020 r., IV CZ 28/20; z 30 września 2020 r., IV CZ

51/20; z 15 października 2020 r., III CZ 45/19; z 11 grudnia 2020 r., I CZ 60/20; z 16 grudnia 2020 r., I CZ 79/20).

6. Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy uznał zażalenie za nieuzasadnione i oddalił je na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. Orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego pozostawił zgodnie z art. 108 § 1 w zw. z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c. sądowi, który wyda orzeczenie kończące postępowanie w sprawie.

ke